

saj veste od kod in z kakšnimi zgledi, zdaj pa se uči laganja, obrekovanja, sovraštva. Gospod župnik je celo s prižnice ljudem rekel, da ni treba pozdravljati in ker on sam s svojima ženskama ne pozna manire, pa je drugi klerikalci tudi ne znajo. Priporočal je celo neko terecijalko ta . . . co drugim dekletom za vzgled. Ko bi priprosti ljudje ne znali ločiti vere od takih . . . , bi že davno podivjali. — Županov stolec pa je postavljen na žganici; že ve, kje so je največ popili na njegov račun. Sedaj pa, ko imajo tam grižo, pravi župan, da ne gre k njim, ko bi mu kdo tudi „finfar“ dal; da bi kateremu žganice nesel, katero zdravniki priporočajo, o tem se mu še ne sanja; mora vkup devati za druge volitve. — Še to ti moram povedati, ljubi „Štajerc“, da te je mislil župan tožiti, ker si nekaj o njem pisal. Pa naj zdaj tožijo; za pričo in dokaze se ti ni treba čisto nič bati, bodo še drugi kaj slišali. Ne smem pa pozabiti prositi odpuščenja gospoda nadučitelja in gospoda Derniača, ki sta v „Fihposu“ po nedolžnem trpela; odpustita jim, saj ne vedo, kaj delajo! „Štajerc“! sedaj pa bova počakala, kaj bodo „Fihposarji“ rekli, potem pa dobijo spet po nosu. Potovalec.

Dr. Brumen — pa krompir. Iz Podvine pri Ptujju se nam poroča: V nedeljo dne 17. novembra mislili smo imeti pri nas v Vojskovi gostilnici veselico in res, pričeli smo igrati tombolo. Bilo nas je skoraj celih deset oseb. Ker pa s tega le nič ni hotelo biti, pričel je dr. Brumen govoriti o krompirju in ga hvalil kar se je dalo. Mi pa, ki krompir bolje poznamo kakor dr. Brumen, smo si mislili, naj le govori kar hoče, samo da imamo vedno dva litra vina pred seboj. Ko smo vprašali krčmarico kaj smo dolžni, se nam je reklo, da nič, da je že vse plačano in na to smo zagrmeli gromovit „Živijo!“ in dr. Brumena poprosili, da naj bi še večkrat se pri nas oglasil, seveda ne z prazno mošnjo in nam kaj povedal tudi o govedini, teletini, in piščancih, (ker to je boljše) in makari tudi o repi in korenju, bučah in čebulju, ne samo o krompirju in krompirjevi juhi, ker od tega še nikdo ni debel postal in je k večjemu dobil ime „Krompirček“. Le to se nam o dr. Brumenu ni dopadlo, da ima vedno kakega svojega trabanta seboj, tako nekega šuštarja Bezjak-a in nekega ekskomija, oba iz Ptujja, ko vendar mora dobro vedeti, da smo mi prepametni, da bi komu skočili v lase, čeprav bi nas malo podražil. — Razšli smo se tedaj prav židane volje in za odhodnico še zapeli:

En glažek al' pa dva,
To nam korajžo da,
Zupca pa krompirjeva,
Poživi naj le Brumena.

Urednik „Slov. Gospodarja“, prefekt Korošec, mora imeti velikanski strah pred „Čeljsko Vahtarico“, ker je isti poslal popravek, da ni res, da bi bil on predsedoval zborovanju v Slatini, kakor je „Deutsche Wacht“ poročala. Ker piše dotični list v svoji zadnji številki, da je dal sveti Peter za Korošca pri nekem mizarju že lestvico v nebesa napraviti, radovedni smo, ako bode gospod prefekt Korošec tudi sedaj poslal

„D. W.“ popravek, da ni on tisti Korošec, ki dobi v kratkem lestvico v nebesa. — Tako „Sl. N.“

Klobase pijejo. „Sl. N.“ poroča: „Slovincu“ z dne 15. t. m. poroča neki dopisnik iz Jarenine, da je bila tamkaj letos vinska letina dokaj dobra, hvali in priporoča izvrstno kapljico ter piše h koncu: „Posebnim kličemo bratom Slovincem na Kranjskem, da pijejo poleg kranjskih klobas tudi domačo kapljico iz Slovincu“. — Mi ne moremo verjeti, da bi na Kranjskem pili klobase, kakor tudi pri nas na Štajerskem nemo domače kapljice, ampak jo pijemo, pač pa jemo „poleg“ tudi kranjske klobase. Pa brez zamere!

Kje je groš? V šoli v kozjanskem okraju izginil je nekemu učencu med poukom groš iz peresne škatljice, kar je ta s solznimi očmi naznanil takoj g. učitelju. Kje je groš? vpraša učitelj z resnim pogledom na dečke. Nihče se ne oglasi. V tem trenutku potrka nekdo na vrata in v šolo vstopi znan prijatelj učitelja ki ga je prišel obiskat. Oho, reče g. učitelj, vi ste prišli, ravno prav, da boste povedali, kdo je ukradel tukaj groš. Veste, dečki, reče nadalje, obrnjen proti istim, ta gospod namreč ve vse skrivnosti in ve tudi, kdo je ukradel groš? Toraj hitro, kdo ima groš? V tem trenutku potoči se groš izpod klopi proti učitelju . . .

Zunanje novice.

Med maševanjem znorel. V Ljubljani je bila te dni maša za ranjko cesarico. Maševal je upokojeni župnik Mayer. V začetku maše se je začel pripraviti z ministrantom, potem pa je začel upiti, da se morajo ženske s sveta spraviti. Pred mašo se ni nič poznalo, da bi bil mož zmešan, znorel je še le med maševanjem.

Hišni hlapec — in glavni dobitek. Z Dunaja se poroča, da je glavni dobitek 600.000 kron dosegla državna srečka iz l. 1860 ser. 9816. Petino te srečke je imel hišni hlapec v skladišču železnice grofa Salmana Dunaju, imenom Friderik Schuhmann ter je tako dobil 120.000 kron. O svoji sreči je zvedel Schuhmann v gostilni, v kateri je pil četrtinko vina in čital časnike. Zdaj dobiva baje vsak dan cele zavoje pisem z „ženitnimi ponudbami“.

Dvakrat se je skusila usmrtiti. V Moravski Beli cerkvi je legla pred kratkim 21letna Frančiška Benes na železnični tir, baš ko je prihajal vlak; toda strojevodji se je posrečilo ustaviti v zadnjem trenutku vlak; Dekle je zbežalo in se je vrglo zopet na tir mej zadnjima vagonoma; vlak bi jo gotovo povozil, toda potniki so opazili njeno početje ter so jo železniški uslužbenci siloma odstranili. Odpeljali so jo v deželno bolnico, ker je menda blazna.

Vrt prijateljstva. Nežna in docela ženska misel Lady Warwickova, najuplivnejša dama v angleški elegantni družbi, ima zanimiv vrtec prijateljstva. Vsak izmed njenih prijateljev je zasadil ondi drevesce, cvetico ali grm, koje je posestnica preskrbela z dopisi dotičnih sadjarjev. In sentimentalna dama se jako rada izprehaja po vrtu, tu pa tam postoji ter si oživlja spomin na one, kateri so jej dragi.

Velikansko poneverjenje. V Budimpešti se je zgodilo velikansko poneverjenje. 22 letni davčni praktikant Kecskemety je odnesel 588.000 K. Kecskemety se je že dolgo pripravljaj, da izvrši defraudacijo. To kaže okolnost, da je uničil vse svoje fotografije. 16. novembra je Kecskemety dobil nalog, spremeni davčnega slugo, ki je nesel 588.000 K v državno blagajno. Na potu je Kecskemety slugo odposlal z nekim pismom. Sluga pa mu je izročil denar, da ga nese v državno blagajno. S tem denarjem jo je Kecskemety popihal. Neki redar ga je videl peljati se na kolodvor in pravi se tudi, da je s Pragarskega Kecskemety poslal neko brzojavko, a vse zasledovanje je bilo doslej brez uspeha. 17. p. m. je peštanska policija poslala 118 detektivov na razne strani, da zasledujejo mladega, a kakor se kaže, izredno talentiranega zločinca, a v obče se misli, da Kecskemety sploh ni zapustil Budimpešte, da se je peljal na kolodvor le, da bi policijo premotil, sicer pa da je še vedno v mestu skrit.

Velikan Wilkins, ki je baje najbolj dolg človek na svetu, pohaja zdaj po Angleškem. Rodom je Amerikanec, star 26 let. Do 4 leta bil je navadne rasti, potem pa se je začel dolžiti, da je bil v 10 letu 6 šolnov visok. V 18 letu je dorastel 8 šolnov in dva palca.

Linčanje v Ameriki. Pred jednim mesecem umoril je v Balltownu zamorec Rill Moris gospo John. Takoj se je zbralo 200 linčarjev ter so zločinca vjeli. Jetnika so z verigami privezali k železnemu drogu, nanosili krog njega drv, jih polili s petrolejem in zažgali. Moris kljub groznih muk ni kričal niti ni prosil odpuščenja. Predno so ga privezali k drogu, je priznal svoj čin. On je gospo John prosil, naj mu da jesti, in ko se je poslednja okrenila, da mu prinese kruh in meso, pobil jo je na tla. na kar je oplenil hišo.

Najstarejši človek na svetu. V Atenah je umrl izmalj Chugdo star 160 let. Zapustil je 200 potomcev. Do zadnjega časa si je ohranil dober spomin in dobre zobe.

Razpok lekarne. V Moskvi se je vnela lekarna Rosenbergova; ogenj je zasačil skladišče bencina, kakih 75 kg. koje se je takoj razletelo z groznim pokom. Devet gasilcev je bilo težko ranjenih.

Ob postelji bolne matere umrl. Iz Budimpešte javljajo: Sekcijski svetnik, Štefan Hazay, je obiskal nedavno svojo bolno mater v bolnišnici rudečega križa. Tam pa ga je zadela kap, da je bil takoj mrtev.

Ogenj na železniškem vlaku. Med postajama Sosnovice in Zompkovic je nastal ogenj v nekem vagonu, v katerem je bilo 30 delavcev. Trije delavci so zgoreli, ednajst pa je smrtno nevarno opečenih.

Samomor radi ponesrečenih špekulacij. 12. p. m. so potegnili iz Dunava gospoda s prerezanim vratom; v njem so izpoznali 54letnega Josipa Knörra, ki se je preselil pred dvema letoma z nemškega na Dunaj. Takrat je premogel nad 200.000 kron. A znanci so ga pregovorili, da je začel špekulirati na borzi in tako je izgubil malodane vse svoje premoženje; ostalo

mu je le še 15.000 kron. Od tega časa je bil kakor izpremenjen; velika izguba denarja ga je gnala v obup, prerezal si je tik Dunava z britvijo vrat ter se potem menda že mrtev zgrudil v vodo.

Lastnega otroka umoril. V Gradcu je bil nedavno na smrt obsojen drvar Osvald Silly, ker je umoril svojega 5letnega sinčka Josipa. Otrok je bil že od rojstva gluhonem in hrom ter je bil zato očetu zelo na poti, zlasti, ker je imel živiti še štiri zdrave otroke, za katere je delal z največjo pridnostjo. Skušal je na vse možne načine, da bi spravil hromega in gluhonemega Josipa v kako bolnišnico, toda nikjer ga niso hoteli sprejeti, češ, da otrok ni bolan. Naposled je sklenil oče, da se iznebi siloma otroka. In storil je to na uprav grozen način. Natlačil mu je toliko ilovice v usta, da se je deček zadušil. Sosedom pa je rekel Silly, da je poslal otroka k svojim sorodnikom. A končno so vendar prišli umoru na sled; Silly je vse priznal in je bil obsojen na smrt.

Samomor 12letnega otroka. V Trstu se je zastrupila 12letna Ivana Klebec, ker jo je šivilja, pri kateri se je učila, radi malomarnega dela oštela.

Kaznovana dolžnost. Kakor znano, sta se vsled razzodbe častnega oficirskega sodišča morala dvobojevati častnika Hildebrandt in Blaskowitz, dasi bi se bila rada spravila iz lepa, ker sta se sporekla v pijanosti. Blaskowitz je dobil istega dne, ko se je hotel oženiti, v trebuh smrtnonosno krogeljo. Sedaj poročajo iz Insterburga, da je vojno sodišče nadporočnika Hildebrandta obsodilo v ječo za dve leti na trdnjavi in sekundanta Grodeckega v zapor za pet dni. Kje je logika!? Oficir se mora dvobojevati, sicer ga zapodé; če pa se dvobojuje, mora v ječo.

Ministrova žena — učiteljica. Žena bulgarskega ministra Karavelova je bila, predno se je omožila, učiteljica. Tudi po zakonu ni nehala iti v šolo poučevati, nego hodi še danes, ko je žena ministra, dan za dnevom v svoj razred.

Po nedolžnem zaprt. Leta 1890 je bil radi yohunstva in udeležbe pri tatvini vojnih črtežev v poslopju ženijskega ravnateljstva neki Robert Stiller obsojen na štiri leta težke ječe. Stiller je kazen prebil, potem pa izposloval revizijo svojega procesa. Revizijska obravnava je trajala od ponedeljka do sobote. Sodišče je razzodilo, da Stiller ni kriv, da je po nedolžnem sedel štiri leta v ječi. Državni pravdnik se je proti temu pritožil.

Američanki. Znano je, da so vjeli na Turškem lopovi ameriansko misijonarsko Stone ter zahtevajo za njo veliko odkupnino. Te dni pa sta se namenili dve bogati Američanki, da se dasti tudi na Turškem vjeti, da poskusita, kako se človek počuti v tolovajskih rokah. Preden sta se podali na Turško, vložili sta zavarovalni družbi za življenje veliko svoto denarja za odkupnino tolovajem.

Kraljica Draga. „Cris de Paris“ pripoveduje: Pred nekoliko dnevi je prišla v Beligrad tajnostna ženska, ki se je nastanila v neposredni bližini kraljevske palače. Zavita v dolgo haljo vhaja v konak (kraljevska palača) brez vsake ovire. Slučajno se je

izvedelo, da je to gospa Zieboldova, Rusinja, katera slovi radi svoje čarodejne moči ter ima pripomoči kraljici, da dobi otroka. Ta zadeva pa je sploh po mestu javna skrivnost.

Eksplozija. Iz Filadelfije brzobjavljajo: Parnik „Etelka“ je videl v noči 7. p. m. 41. stopinjo severne širine in 59. stopinjo zahodne dolžine, kako se je potapljala goreča ladija. Ko je prišel parnik v bližino ni bilo o ladiji, niti o moštvu ni sluha, ni duha več.

Na smrt obsojen. Milansko protno sodišče je obsodilo necega Ludovika Grenotte-a zaradi sokrivde pri umoru kralja Umberta na dosmrtno ječo, a samo in contumaciam, ker ne ve, kje se Grenotte nahaja.

Galanten redar. Iz Dublina piše „Irish Cyclist“: Neki redar je ustavil mlado kolesarico, ker se je vozila po prepovedani poti, ter jo je pozval, naj mu pove svoje ime in stanovanje. Kolesarica je proseče pogledala strogega varuha postave ter moledovala: „Lepo Vas prosim za to, da me ne naznanite.“ — Galantni redar pa ne obotavlja se, je namežiknil kolesarici ter dejal; „Zapisujem vselej z veseljem ime in stanovanje mladih dam, toda saj ni treba, da bi povedali pravo ime ter pravi naslov, jaz sam bi tega tudi ne storil.“

Gospodarske stvari.

O pomenu in uporabi umetnih gnojil.

Predavanje Dr. Ernesta Kramer-a, docenta na tehniški visoki šoli v Gradcu

(Dalje.)

4. Umetna kalijeve gnojila.

Gnojila, ki imajo kalij, so kalijske soli, od katerih se za gnojila rabi navadno žveplenokisli kalij in klorkalij. Le izvanredno vporablja se fosfornokisli ali solitrnokisli kalij za gnojenje. Od redilnih snovij, ki jih trebajo rastline, odjemlje in si pridržuje zemlja najmočnejše kalijske soli. Najvažnejši izmed vseh kalijskih soli in sicer posebno za Avstrijo je žveplenokisli kalij. Kakor tega pri nas v prodaji nahajamo, ima to gnojilo 90—95% čistega žveplenokislega kalija v sebi; drugih 5—10% odpada navadno na snovi, ki se mu primešujejo. Na Nemškem se prodaja ta sol v ondotnih tovarnah za umetni gnoj z imenom „dvojno-rafinovani-žveplenokisli kalij“; razven tega prodajajo se še manj vredne kalijske soli, ki nimajo toliko kalija v sebi.

Žveplenokisli kalij se v vodi precej lahko raztopi, in se mora kakor vse druge kalijske soli, polagati kolikor le mogoče blizu rastlinskih korenin. Na 1 hektar zadostuje ga 200—400 kilogramov. Cena njegova odvisna je od tega, koliko kalija ima v sebi.

Klorkalij rabijo za gnojenje najbolj na Nemškem; ker ima pa ta vedno več ali manj klornatrija (kubinske soli) primešanega in ker klornatrij čisto slabo vpliva na razvijanje rastlin, se tudi ne da najboljšo priporočati.

Konečno omenimo, naj še eno kalijsko sol, ki je za kmetijstvo posebne važnosti, namreč takozvani

kajnit. Dobivajo ga pri Stassfurtu na Nemškem in sicer na rudarski način; izkopavajo ga in ga prodajajo potem zmletega. Kajnit ima 20% žveplenokislega kalija, zraven pa še 30% žveplenokisle magnezije in 35% navadne soli. V Avstriji dobivati ga zamoremo le z dovoljenjem in zmešanega s Thomasovo žlindro z imenom „denaturovani kajnit.“

Vslednjem času je c. kr. avstrijski erar v onih kajnitskih jamah v Kaluži na Gališkem, katere so poprej enkrat že opustili, zopet jel kopati, tako da sedaj tudi v Avstriji lahko dobivamo kajnit.

Toda predaleč bi zabredli, ako bi hoteli navajati še druge razne kalijske soli, ki so na prodaj; za naše razmere je v prvej vrsti žveplenokisli kalij najbolj priporočljivo in najizvrstnejše umetno kalijevo gnojilo.

Makega pomena pa so umetna gnojila za kmetijstvo?

Umetna gnojila ne morejo nikdar in nikoli popolnoma nadomeščevati živinskega gnoja; slednji ima namreč vse rastlinske redilne snovi v sebi; umetna gnojila pa le posebno važne kakor: dušec, kalij in fosfornovo kislino. Razven tega ima živinski gnoj ono moč, da fizikalčna svojstva zemlje lahko izboljšava, kar se z umetnim gnojem ne more doseči; umetni gnoj je vendar le vsled tega tem večjega pomena, ker združen z živinskim gnojem izvrstno upljiva na rastlinsko rast.

Pomen umetnih gnojil za poljedelstvo lahko zdrušimo v te le točke:

1. S pomočjo umetnih gnojil zboljšati zamoreme hitro in lahko plodovitost zemlje in dobroto poljskih pridelkov. Umetna gnojila so rastlinam, rastočim v slabi zemlji, izvrstni pripomoček, da dobro vspejajo.

Najprimernejše vrste krompirja. Ako hočemo pridelke po naših njivah zboljšati in na ta način pomnožiti dohodke iz poljedelstva, potem je treba, da izkoriščamo novejšo izkušnje, da sejemo le dobra semena in da pridelujemo take rastlinske vrste ali sorte ki bogato rode in dajejo sploh boljše pridelke kakor domače. To velja za vse kmetijske rastline še posebno pa za krompir. Znano nam je, da imamo na stotine krompirjevih vrst in da ni kmetijske rastline, ki bi bila v svojih lastnostih tako različna kakor je krompir zlasti kar se tiče rodovitnosti. Res je sicer, da je tudi pri krompirju pridelek pred vsem odvisen od dobre ali slabe letine, od gnojenja, zemlje itd., ali vendar je resnica, da različne krompirove vrste v enakih okolnostih prav različno rode. Imamo vrste ki dajejo komaj osemkratno seme nazaj, pa tudi take, ki dajejo petnajstkratni pridelek in še več. To pa ni vseeno za nas ali dobimo na 1 ha po 250 q krompirja ali pa le 125 q ali pa še celo manj. Ako si hočemo zboljšati pridelke pri krompirju, moramo pred vsem na to gledati, da pridelujemo kolikor moči rodovitne vrste, kajti čim več je pridelka, tem več je čistega dohodka. Prav tako moramo v današnjih razmerah gledati tudi na to, da pridelujemo krompir, ki je trden proti boleznim, ki ne gnije in ne trpi po krompirjevi plesni. Znano nam je, da krompir